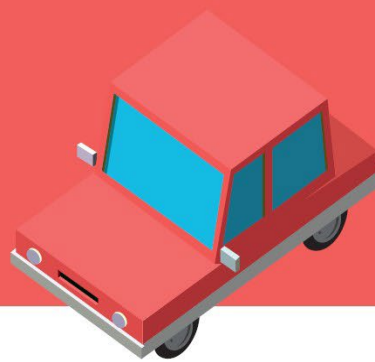

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ

EASST білім беру жинағы, жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы ресми және бейресми түрде, мағлұмат беру мен көмек көрсету мақсатында арнайы әзірленген құрал.

Бұл құрал педагогтар мен ата-аналар, кіші және орта жастағы балаларға жол қауіпсіздік ережелерін сақтауды үйретудің қарапайым ойын нысандары мен әдістерін қолдану арқылы ұйымдастыруға көмектеседі.

Жинақ балалардың кіші және орта жастағы жас шамасына сәйкес, жол қозғалысы қауіпсіздігінің негізгі ережелерін оқытуға қажетті ресурстар (материалдарды) мен мағлұматтарды қамтиды.

Білім жинағындағы барлық тапсырмалар келесі бағыттарға негізделеді:

- Жол қозғалысы және оған байланысты қауіпті **түсіну**.
- Жол бойындағы **тәртіп**.
- Жолда қауіпсіздікте болуға мүмкіндік беретін **қауіпсіз және дұрыс іс-әрекет**.

Жол жүру ережелерін не үшін білу қажет?

Дүние жүзі бойынша, күн сайын жолда немесе жол бойында, орта есеппен алғанда 18 жасқа дейінгі жас шамасында-500 адам қаза болады. Жол апаттары қаза болудың негізгі себебі болып табылады және апаттар дүние жүзінің әр аймағында жиі тіркеледі, олардың құрбандары арасында, әсіресе, жастар көп.

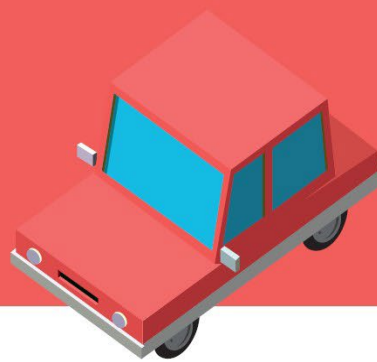
Кіші және орта жастағы балалардың қауіпсіздігі туралы сөз қозғалғанда, жол жүру қауіпсіздігі жоғары өмірлік маңызға ие. Оларға қауіпсіздіктің негізгі ережелерін үйрету ешқашан ерте емес. Дүние жүзі бойынша, әр күн сайын жол бойында 1,2 миллионнан астам адам қаза болады және ондаған миллион адам жарақаттанады, зақымданады немесе мүгедек болады.

Әдетте, жоғары дәрежеде қауіпке ұшырайтын -балалар, себебі:

- Кішкентай балалар үшін жол жағдайын көру, сонымен қатар жол бойында жүргізушілер назарына іліну қиындыққа түседі.
- Ересектерге қарағанда, қауіпті жағдайды анықтауға және қауіпсіз әрекет туралы дұрыс шешім қабылдауға балалардың кемелдігі жетіспейді.
- Олар физиологиялық тұрғыдан кішірек, сол себепті жол апатына ұшыраған жағдайда балалар үлкен зардап шегеді.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ (жалғасы)

Оқытушылар балаларға өмірлік маңызы бар ережелерді үйретіп, жолдағы қауіпсіз тәртіпті тәрбиелеу арқылы балаларды қорғай алады.

Жасы кіші балаларға жолдың және көлік құралдарының төндіретін қауіпі туралы мағлұмат беріп, сонымен қатар оларға жолдағы қауіпсіз және дұрыс іс-әрекет туралы түсінікті қалыптастыру қажет, бұл олардың есеюінің екі маңызды аспектісі болып табылады.

Жол-көлік қозғалысының қауіпсіздігі - бұл кіші және орта жастағы балалардың назарын аударуға арналған керемет құрал. Бұл құрал кіші жастағы балаға мағлұмат беру арқылы, ересектерді де қажетті мағлұматпен қаруландырады, өйткені тапсырмаларды орындау барысында, балалар да, ересектер де жол қозғалысының қатысушысына айналады, ал жол қозғалысының қауіпсіздігі, барлығымызға да қатысты.

Білім беру жинағына кіріспе

Кіріспе

Осы жинақ жол қауіпсіздік ережелерімен қатар, жол қозғалысының қауіпсіздігінің ұстанымдарымен таныстыруға бағытталған қызықты және интербелсенді сабақтарды ұсынады.

Жинақ үш бөліктен құралады:

- 6 жасқа дейінгі аралық
- 6 – 11 жас аралығы
- 12– 14 жас аралығы

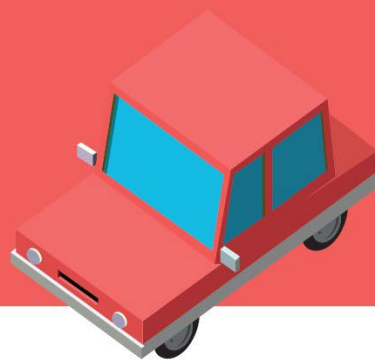
Әр бөлімдегі тақырыптар білім алушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты өзгереді, бірақ барлық бөлімдер жинақтың негізгі мақсатына сәйкес келеді.

Жинақты пайдалану нұсқаулығы

Жинақтың әрбір бөлігі, баланың жас ерекшелігіне сәйкес мағлұматтар мен тапсырмаларды, сонымен қатар кіріспе ескертулерді және оқытушылар мен топ жетекшілеріне арналған ұсыныстарды қамтиды.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ (жалғасы)

Осы негізгі ескертулер және материалдар сізге кіші және орта жастағы балалармен жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша сабақтар жүргізу үшін қажет болатын барлық қажетті ақпаратты қамтиды.

Ресурстық қор құрамында: оқытушы басшылығымен жүргізілетін САБАҚТАР (жоспарланған сабақтар және жаттығулар), сонымен қатар көбейтіп және балаларға таратып қолдануға болатын ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛДАРЫ бар.

Жинақтағы тапсырмалар мен үлестірме материалдар, жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы мағлұмат беруге арналған бағдарламаның негізін құрайды, сабақ немесе сабақтан тыс өткізілетін шараларға қосымша ретінде қолданылуы мүмкін.

Біз бірнеше апта ішінде күн сайын, үлестірме материалдарды қолдану арқылы әр түрлі сабақтарды өткізу, сонымен қатар жол қозғалысының қауіпсіздігі ережелерін мүмкіндігінше жиі қайталау жолдарын ұсынамыз.

Сонымен қатар, жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы нақты мәселелерге назар аудару үшін, үлестірме материалдар мен тапсырмаларды жеке қолдануға да болады. Тапсырмалардың әрқайсысы жол жүру қауіпсіздігі ережелерімен хабардар етіп, сауаттылықты жетілдіру мақсатында дайындалған жеке жаттығулар болып табылады.

Жинақ материалдарын пайдаланған кезде, келесіні есте сақтаған жөн:

Негізгі ұстанымдар

Әр бөлімге арналған оқытушы жазбалары, білім алушылар тобының жас ерекшелігіне сәйкес дайындалғандығы, жинақтың **Негізгі ұстанымдарын** айқындайды. Әр жаттығу негізгі ұстаным мен мақсатқа бағытталады. Жаттығулар мен тапсырмаларды орындау барысында, негізгі ұстанымдар есте сақталған жөн.

Белсенді білім алу

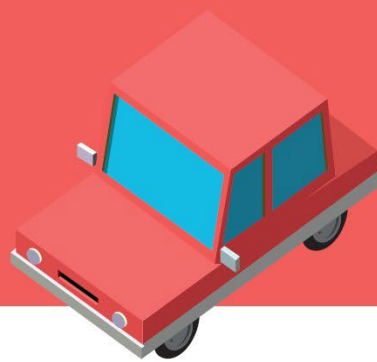
Кіші және орта жастағы балалар қызығушылық танытып, белсенді болған жағдайда жақсы білім алады. Сабақтарды балалардың белсенділігін атррыру мақсатында барынша **интерактивті** түрде ұйымдастыруға тырысыңыз. Осы материалдарды пайдаланған кезде, өтінеміз, келесіні есте сақтаңыз:

Шынайы өмір тәжірибесі

Жол жүру, жол қозғалысы және жолдардағы қауіпсіз іс-әрекет туралы білім алған кезде, кіші және үлкен жастағы балалар үшін өзінің жеке тәжірибесіне иемдену мүмкіндігі аса маңызды. Жол қозғалысының қауіпсіздігі сабақтарына, әрқашан **сыртта ұйымдастырылатын тәжірибелік сабақтарды** қосуға тырысыңыз.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ (жалғасы)

Терминологияны түсіну

Балалар жол қозғалысының қауіпсіздігін түсінуі үшін, олар осы тақырыпқа **сәйкес сөздік қорды** меңгеруі тиіс. Сіз пайдаланатын терминологияның білім алушы балаларға таныс және түсінікті екендігіне көз жеткізіңіз. Осы шартты, әсіресе, кіші жастағы балалармен жұмыс жасаған кезде ескерген жөн, басқа жас ерекшеліктегі топтарымен жұмыс жасағанда да, осы шартты міндетті түрде естен шығармау керек.

Айырмашылықтар

Бұл жинақтың негізгі мақсаты-жолда балалардың қорғанысын қамтамасыз ету үшін, жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша жалпы қолданылатын ережелер және жол тәртібін үйрету. Алайда, сіздің топтағы балалардың жол және жол қозғалысы туралы жеке **тәжірибесі** және өздерінің **жеке түсінігі** болуы мүмкін, мұндай жағдайда сізге өз сабақтарыңызды бейімдеу қажет болуы мүмкін. Мысалы, кейбір балалардың отбасында автокөлік болмауы мүмкін, немесе, олар тұратын жерде жаяу жүргіншілер жолы болмауы мүмкін. Сонымен қатар, әр түрлі тұрмыстық жағдайларға байланысты, қалалық жерде және ауылдық жерде тұратын балалар бір-бірінен өзгеше мәселелерге тап болады, осындай жағдайлар сабақ барысында ескерілу керек және бір мәселені әр түрлі қырдан қарастырылу қажеттілігі де пайда болуы мүмкін.

Сақтық

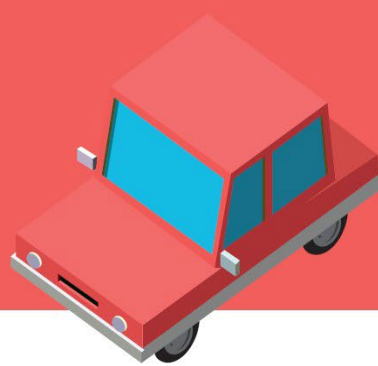
Топ жетекшілері, әрқашан алдымен топтағы балалардың жақындарының немесе достарының елеулі жол-көлік оқиғаларына түскендігін/түспегендігін біліп алу қажет. Мұндай жағдайда айрықша тәсіл және сақтық қолданылу керек, сонымен қатар, баланың ата-анасы, немесе ата-ана болмағанда баланы қарайтын адамға, баланы сабаққа дайындау қажеттілігі ескертілген жөн.

Ата-аналарды немесе ата-ана болмағанда баланы қарайтын адамды тарту

Жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша балалармен жүргізілетін сабақтарға, қосымша ретінде, ата-аналарының тартылуы және қатысуы маңызды. Балаларға ата-ана мысалы елеулі әсер тигізеді. Жинақта ата-аналарға арналған хат бар, бұл хат оларға балалар нені үйреніп жатқандығы туралы хабардар болып және сол білімді бекітудің жоларын көрсетеді.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

6 -11 жас – Кіріспе ескертулер

Жинақтың осы бөлімі келесі негізгі ұстанымдарға үйретеді:

Жолдан өтпес бұрын Тоқта, Қара және Тыңда!

Өрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр.

Ашық түсті бол – осылайша жүргізушілер сені көре алады!

Өрқашан автокөлікте өзіңді қауіпсіз ұста!

Жинақтың бұл бөлімі 6 жастан 11 жасқа дейінгі балаларға арналған Жол қозғалысы қауіпсіздігі бойынша негізгі ұрандарды қамтиды. Олар балаға жол мен көлік құралдарының қауіптілігін сезінуге, сонымен қатар осы тақырыптан туындайтын мәселелермен таныстыруға және оларды зерттеуге көмектесу үшін бағытталған.

Балалар 6 және 11 жас аралығында айтарлықтай есейеді, және сондықтан оқытушыларға өз сабақтарын, оқытылатын балалардың жасына байланысты бейімдеу қажет болуы мүмкін.

Сарапшылардың ойынша, 8 жасқа дейінгі балаға, бала ағзасының өсу және даму жағдайында болуына байланысты, қозғалыстағы автокөліктің қандай жылдамдықта және қандай қандай қашықтықта екендігін анықтау қиын, және баланың бойында көру және есту қабілеті әлі толық дамымаған. Сонымен қатар, бұл жастағы балаларда зейін әлі тұрақсыз, және олардың назары жеңіл ауады, ал олардың қозғалысы импульсті. Сондықтан егер сіздің топтағы оқушылар жасы, осы жас тобынан кіші топқа жақын болса, сізге «6 жасқа дейін» жинақтан кейбір сабақтарды қолдануға да болады.

Кіші жастағы балалармен жұмыс жасағанда оларды жолдағы қауіпсіз жүріс-тұрысты таңдау туралы талқылауға ынталандыруға болады, бірақ бұл жаста олар өздігінен таңдау жасамау керек. Тоқта, Қара және Тыңда ұстанымын талқылаған кезде, сізге кіші жастағы балаларға жолдан өту кезінде олардың әрқашан ересек адамдар жанында болуының қажеттілігін ескерту керек.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

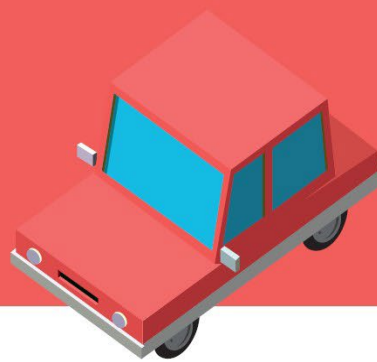

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігін қарымдестыры

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

6 -11 жас – Кіріспе ескертулер (жалғасы)

Жолдар, жол қозғалысы және жолдағы қауіпсіз жүріс-тұрыс туралы оқыту кезінде баланың өзінің жеке тәжірибесін жинақтау мүмкіндігіне ие болуы аса маңызды және осы бөлімдегі қорытынды сабақ балалардың жергілікті аудандағы мақсатты серуенінің ұйымдастырылуын қамтиды. Өзіңізбен бірге кішкентай балаларды көлік қозғалысын бақылау үшін ертіп жүргенде, әрқашан серуеннің дұрыс ұйымдастырылуы мен қатаң бақылау аса қажет екендігін есте сақтаған жөн.

Жұмыстың басы

Осы бөлімдегі алғашқы екі сабақ балаларды жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша жалпы тақырыптармен таныстырады және оларға өздерінің жеке тәжірибесін ескеріп, жол бойындағы қауіпті анықтау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді.

САБАҚ: ‘Қауіптерді анықтау’ оқытушымен жүргізіледі және балалардың диалогқа және талқылауға белсенді қатысуын қажет етеді. Сіз жергілікті аудан фотосуреттерінің топтамасын жасау керексіз. Осы фотосуреттерді балаларды жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша бірқатар мәселелер бойынша кең талқылауды бастау үшін пайдаланып, олармен жол бойында туындайтын оқиғаларды талқылаңыз.

САБАҚ: ‘Қолыңды көтер Сауалнама’ Бұл сабақ балалардың «Қауіптерді анықтау» тақырыбын талқылауға белсенді түрдегі қатысымына негізделеді және олардың жолдағы жеке тәртібін талқылауға мүмкіндік береді.

Тоқта, Қара және Тыңда!

Бұл бөлім жолдан қауіпсіз өту үшін «Тоқта, Қара және Тыңда!» ұранымен таныстырады.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Тоқта, Қара және Тыңда!’ Бұл жолдан қауіпсіз өтудің бес кезеңі туралы бір парақтағы нұсқаулық.

САБАҚ: ‘Жолдан қауіпсіз өту – Сюжеттік-Рөлдік ойын. Бұл сабақ балалардың қауіпсіз жол ортасында жолдан өту ережелерін меңгеруі үшін арналған.

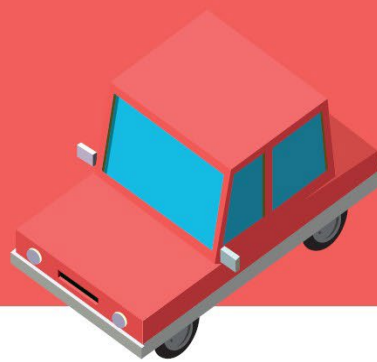
Балалар үлестірме материалмен танысу мүмкіндігіне ие болып және рөлдік ойындарда ойынға қатысқаннан кейін, «Тоқта, Қара және Тыңда!» ұранын бекітуге арналған бірқатар жаттығулар қолданылады:

САБАҚ: ‘Сюжеттік Ойын -Қауіпсіз Серуенде!’ бұл ұранды бекітудің көңілді және тиімді жолы.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Тоқта, Қара және Тыңда! -Жаттығу’ бұл балаларға жолдан өтудің негізгі кезеңдеріне зейін қоюға мүмкіндік беретін жазбаша тапсырма.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

6 -11 жас – Кіріспе ескертулер (жалғасы)

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Плакатты ойлап шығар’ балалардың назарын басқалармен ұстаныммен бөлісудің маңыздылығына аудартып, балаларға өздерінің танымдық қабілеттерін құрып және дамытып, балаларға өздерінің шығармашылық қабілеттерін пайдалануға мүмкіндік береді.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Жолдан өткен кезде әрқашан Қолдан ұста’ бұл кіші жастағы балалар үшін бояуға арналған сурет, оларға жолдан өту кезінде ересек адамның қолынан ұстау керек екендігі туралы ережені бекітуге мүмкіндік береді.

САБАҚ: ‘Серуенге барайық: Барлығын тәжірибеде жинақтаймыз’. Балалардың жолдағы қауіпсіз жүріс-тұрыс машықтарын тәжірибеде жүзеге асыру мүмкіндігіне ие болуы маңызды. Бұл тапсырма сізге «Тоқта, Қара және Тыңда!» сабағын аяқтағаннан кейін, балаларды серуенге шығаруға мүмкіндік береді.

Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр!

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Алиса оқиғасы’ бұл оқиға және барқатар кейінгі жаттығулар балаға қауіпсіздік белдігін тағу маңыздылығын және өзге жағдайдағы ықтимал зардаптарды түсінуге көмектеседі.

САБАҚ: ‘Қауіпсіздік белдіктері Бақылау’ бұл қарапайым тапсырма балаларға қауіпсіздік белдіктерін пайдалану туралы ой қозғап, балалармен оларды пайдалану бойынша мәселелерді талқылауға мүмкіндік береді.

Ашық түсті бол – осылайша жүргізушілер сені көре алады!

САБАҚ: ‘Ашық түс бұл дұрыс’ бұл осы мәселеге кіріспе түріндегі балалармен оқуға арналған оқиға. Кейінгі сұрақтар сізге балалармен осы ұранды толыққанды талқылауға көмектеседі.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Мені ашық түстерге боя’ балаларға меңгерілген ұранды бекіту үшін бояуға арналған тапсырма ұсынылады.

Әрқашан автокөлікте өзіңді қауіпсіз ұста!

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Автокөліктегі Қауіпсіз жүріс-тұрыс туралы оқиға’. Бұл жазбаша тапсырма балаларды автокөліктегі қауіпсіз жүріс-тұрыс туралы негізгі ұрандармен таныстырады және оларға өзінің жеке оқиғасын жазуды ұсынады.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ордақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрылдысы

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

6 -11 жас – Кіріспе ескертулер (жалғасы)

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Автокөліктегі қауіпсіз жүріс-тұрыс’ бұл жазбаша тапсырма, балаларға қандай жүріс-тұрыс қауіпсіз, ал қандай жүріс-тұрыс қауіпті болып табылатындығын анықтауға мүмкіндік береді.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Айырмашылықтарды тап’. Бұл осы білім жинағында ұсынылатын көптеген ұрандар бірге жиналған, көңілді жазбаша тапсырма. Балаларға екі сурет арасында алты айырмашылық табу тапсырмасы беріледі. Екінші суреттегі айырмашылықтар:

1. Қоршаудың болуы допқа жолға домалап кетуіне жол бермейді.
2. Жүргізуші қауіпсіздік белдігін таққан және терезеден қолын бұлғамайды.
3. Қыз қолдан ұстап тұр.
4. Бұтада жапырақтардың болуы.
5. Ананың қолында шаруашылық сөмкесі.
6. Ернеу (жаяу жүргіншілер қоршауы) жол жиегі бойынша қосылған.

Есте сақтаңыз! Баланың назарын үнемі негізгі ұрандарда шоғырландыру керек, және сіздің барлық сабақтар балалар оқу үрдісіне белсенді тартылатындай ұйымдастырылу керек.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

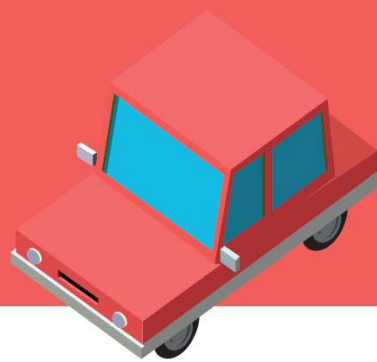

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрылдысы

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Қауіптерді анықтау

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған және балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 45 минутқа дейін.

Негізгі ұрандар: Жолдағы қауіптерді қалай анықтауға болады және 'Тоқта, Қара және Тыңда!'.

Мақсаты: Балаларды жол, жолдағы қозғалыспен және көлік құралдарымен байланысты қауіптерді, қауіпті және қауіпсіз жерлерді анықтауға, қауіпсіздікте болу үшін осы ақпаратты пайдалануға үйрету. Бұл сонымен қатар жолдан өтумен байланысты мәселелерді және жолды өту алдындағы «Тоқта, Қара және Тыңда!» ұранының мәнін талқылауға мүмкіндік береді.

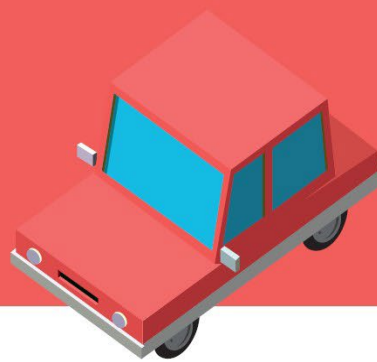
Сабақты бастар алдында, жергілікті ауданның бірнеше фотосуретін жасаңыз. Сізге жолмен және көлік құралдарымен байланысты ықтимал қауіп түрлерін, жолдан өту үшін қауіпсіз жерлерді, жолдағы әр түрлі қозғалыс түрлерін және көлік құралдарын, жол таңбаларын, және қажет кезде, жаяу жүргіншілер өтпелерінің және қиылыстардың әр түрлі түрлерін балалармен талқылауға мүмкіндік беретін фотосуреттер топтамасын жасаңыз. Осы фотосуреттерде көрсетілген жерлер балаларға таныс болу керек, ал осы фотосуреттер мазмұны сізге балалармен бірқатар сценарийлерді талқылауға мүмкіндік беру керек.

Фотосуреттерді пікірталастар тудыру үшін қолданыңыз. Пікірталастар барысында балаларды жолдағы қауіптерді анықтауға және жолдағы ықтимал қауіпті жағдайларды талқылауға жігерлендіріңіз. Балалардан келесі сұрақтарға жауап беруді сұраңыз:

- Жолдың қай бөлігі жолдан өту үшін барынша қауіпсіз? Неге?
- Жолдан қай жерден өту қауіпті? Неге?
- Сендер қандай қауіп көріп тұрсыңдар?
- Сендер қандай жол таңбаларын көріп тұрсыңдар? Сендер олардың мағынасын білесіңдер ме?
- Сендер қанша түрлі бағыт және қозғалыс түрлерін көріп тұрсыңдар?

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Қауіптерді анықтау (жалғасы)

- Сендер жол ортасында адамдарды көріп тұрсыңдар ма? Егер көріп тұрсаңдар, сендердің ойларыңша, олардың жүріс-тұрысы қауіпті ме, әлде қауіпсіз бе?
- Сендер қандай да бір көлік құралдарын көріп тұрсыңдар ма? Қандай жағдайларда олардың қозғалысы қауіпсіз болып саналады? Қандай жағдайларда қауіпті?
- Сендердің ойларыңызша, осы жол ортасында жасырын қауіп болуы мүмкін бе? Автокөлік немесе бұрыштар (мысалы, үй, қоршау, дарбаза, аула қақпасы және т.б.) артынан?

Балалардан олардың жауаптарын күнделікті өмірде болған шынайы жағдайлармен салыстыруды сұраңыз және олардан сабақта меңгерген білімдерін тәжірибеде қалай қолданатындығын түсіндіруді сұраңыз.

Балаларды назар аударып, жолдан өту үшін қауіпсіз жерлерді анықтауға үйретіңіз және «Тоқта, Қара және Тыңда!» ұранына екпін жасаңыз.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

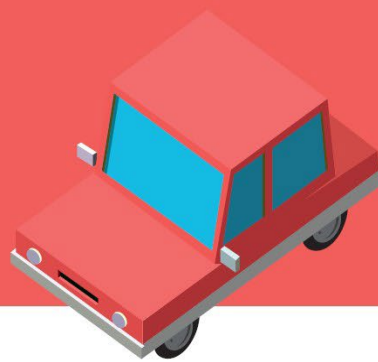

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрылдысы

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Қолыңды көтер!- Сауалнама¹

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналады және балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 30 минут.

Негізгі ұрандар: Қауіптерді түсіну және жолдағы жүріс-тұрысты дұрыс қауіпсіз таңдау.

Мақсаты: Осы сауалнама балаларға жолдағы әр түрлі жағдайлардағы қауіпсіз жүріс-тұрыс шарттарын және оларға өзінің жеке қауіпсіздігін арттыруға мүмкіндік беретін әдістерді зерттеуге мүмкіндік береді.

Сабақ топтарда жүргізілу үшін әзірленген. Топ жетекшісі балалармен жол қозғалысының жергілікті жағдайларын талқылау керек. Осы сауалнама балаларға ұсынылған мәселелер бойынша өзінің жеке пікірін білдіруге мүмкіндік береді, осылайша, оларды қалай қауіпсіздікте болу туралы ойлануға жігерлендіреді.

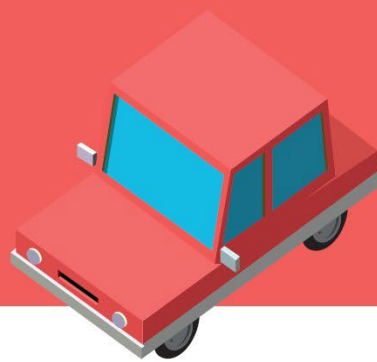
Сұрақтарды барлық балаларға қою керек. Балалар қолын көтеріп, «ия» немесе «жоқ» деп жауап беру керек. Топ жетекшісі жауаптарды жазып алу керек.

Сұрақ	Ия	Жоқ
Сендердің ойларыңызша, жергілікті жолдар балалар үшін қауіпті ме?		
Сендер өз аудандарыңда серуендеген кезде қозғалыстағы көліктен зардап шегу мүмкіндігі туралы уайымдайсыз ба?		
Сендер жол-көлік оқиғасының қатысушысы болған жағдай болды ма, және көлік құралына соқтығысып зардап шектіңдер ме, әлде көлік құралына соғыла жаздадыңыз ба?		
Сіздің үй және мектеп арасындағы сіздің маршрут қауіпсіздеу болу керек пе?		
Сендердің ойларыңызша, сендердің аудандарыңдағы ағын кейде тым жылдам қозғала ма?		

¹Осы сабақ бастапқыда «Тежегішті бас» жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша қайырымдылық қорымен жарияланған материалдардан құрастырылған, және біз оны пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз.
<http://www.brake.org.uk>

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

Қолыңды көтер Сауалнама (жалғасы)

Сендер машинаны тым жылдам жүргізген жүргізушімен бірге машинада болдыңыз ба?		
Сендер сендердің аудандардағы жолдарда өз телефондарын пайдаланатын жүргізушілерді көрдіңдер ме?		
Сендер көлік жүргізген кезде өз телефонын пайдаланған жүргізушімен машинада болдыңыз ба?		

Балалар сұрақтарға жауап бергеннен кейін, оларды ұсынылған сұрақтар және өздерінің жауаптары бойынша ойналуға жігерлендіріңіз.

Сендер меңгергіңіз және талқылағыңыз келетін мәселелер келесілерді қамтиды:

- Мектептің және үйдің айналасындағы жолдар қандай?
- Осы жолдарда адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге көмектесетін қандай да қауіпсіздікті қамтамасыз ету шаралары қабылданды ма? Олар көбірек болу керек пе?
- Жаяу жүргіншілер үшін барынша қауіпті жерлер қайда орналасады?
- Қашан жүргізушілерге сендерді көру қиын?
- Сендер жоғары деңгейлі қауіпсіздікте болу үшін қандай шаралар қабылдай аласыңдар?
- Сендерді қорғау үшін жүргізуші қандай шаралар қабылдай алады?

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

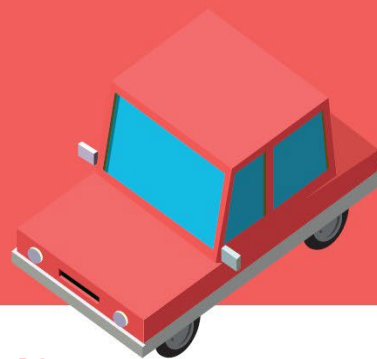

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігін қарымдестігі

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

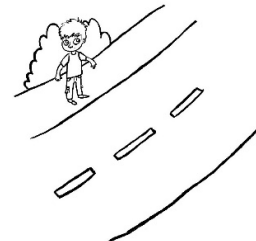

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Тоқта, Қара және Тыңда!

Жолдан өту үшін барынша қауіпсіз аймақты тап

Сен жолды барлық бағыттарда көре алатын және жүргізушілер сені көре алатын, шолу аймағы жақсы жерді тап. Машина әрдайым кенет шығуы мүмкін бұрылыстарда жолдан өтпе.

Тоқта

Жаяу жол жиегіне жақындамас бұрын тоқта. Көліктер жүретін бөлікке тым жақын жақындама.

Қара

Асықпай, көліктер жүретін бөлікте айналанды толық мұқият қара.

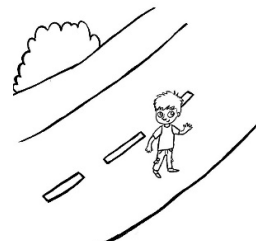
Тыңда

Мұқият тыңда, себебі кейде сен көлік құралығын көрмес бұрын, оның қозғалысын ести аласың.

Қауіпсіздікке көз жеткізіп, жолдан өт

Тек қауіпсіз аралық және көліктер жүретін бөліктен өту үшін жеткілікті уақыт болған кезде жолдан өт.

Көліктер жүретін бөліктен өткен кезде, мұқият қарауды және тыңдауды жалғастыр.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

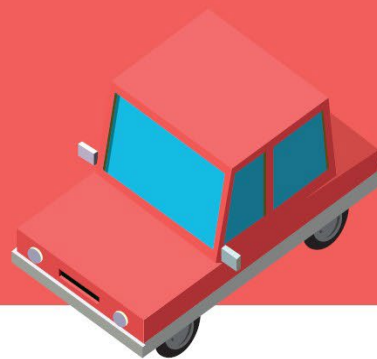

FIA FOUNDATION

АССОЦИАЦИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ
«ОБЩАЯ ДОРОГА»

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Жолдан өту кезіндегі қауіпсіз жүріс-тұрыс– Рөлдік ойын²

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізіледі. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.
Осы тапсырмада «Тоқта, Қара және Тыңда!» үлестірме материалдарын пайдалана аласыз.

Қажетті уақыт: Шамамен 30 минут.

Негізгі ұрандар: Жолдағы қауіпсіз жүріс-тұрыс және «Тоқта, Қара және Тыңда!».

Мақсаты: Рөлдік ойын түріндегі осы сабақ үшін негіз «Тоқта, Қара және Тыңда!» ұраны болып табылады. Тәжірибелік сағат кезінде оқытылатын балалар жолдан қауіпсіз өту машықтарын пысықтайды.

Сабақтың мақсаты – балаларға серуен кезінде, жолдан әр түрлі жолдармен өтетін жаяу жүргіншілерді бейнелеу тапсырмасы берілетін рөлдік ойында қатысуға мүмкіндік беру.

Осы сабақты залда немесе сынып бөлмесінде жүргізіңіз. Еденде жолды және жаяу жүргіншілер жолын белгілеу үшін түрлі-түсті жабысқақ таспаны немесе борды пайдаланыңыз– және балаларға шынайы жол жағдайларында орын алуы мүмкін қауіптер туралы ой салыңыз.

Сабақты бастамас бұрын барлық балалардың «Тоқта, Қара және Тыңда» ұранының бес кезеңін білетіндігіне көз жеткізіңіз:

- Жолдан өту үшін барынша қауіпсіз жерді тап.
- Тоқта: Жолдың немесе жаяу жолдың жиегінде тоқта!.
- Қара: Асықпай, көліктер жүретін бөлікте барлық айналаңызды мұқият қара.
- Тыңда: Мұқият тыңда, себебі кейде сен көлік құралығын көрмес бұрын, оның қозғалысын ести аласың.
- Қауіпсіздікке көз жеткізіп, жолдан өт. Жолдан өткен кезде қара және тыңда.

Балалардан жұп-жұппен бөлінуді және, жолдан өтетін жаяу жүргіншілерді бейнелеп, қолдан ұстауды сұраңыз. Олар барлық бес кезеңді ойнап көрсеткендігіне көз жеткізіңіз.

² Осы сабақ бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланған материалдардан құрастырылған және оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз. <http://think.direct.gov.uk>

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Ойын -Қауіпсіз Серуенде³

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізіледі. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 15 минут.

Негізгі ұрандар: Жолдардың жанындағы қауіпсіз жүріс тұрыс және «Тоқта, Қара және Тыңда».

Мақсаты: Алдыңғы сабақтарда талқылаған қауіпсіз жүріс-тұрыс машықтарын қалыптастыруға бағытталған ұрандарды пысықтау үшін осы сабақты пайдаланыңыз.

Бұл белсенді ойын. Сіз балаларға бірқатар дұрыс әрекеттерді үйрету керексіз. Оларды балалар сіздің еркін түрде берген нұсқаулықтарыңызға сәйкес орындау керек.

Балалар зал немесе сынып бөлмесі бойынша таралу керек. Нұсқаулықтар және әрекеттер келесіде негізделеді:

- Бір сызық! [Барлығы бір-бірінің артына бір сызыққа тұру керек]
- Қолдан ұстандар! [Жақын тұрған қатысушының қолынан ұстау]
- Жаяужолды пайдаланыңыз! [Жаяужол ретінде белгіленген бөлме жағына ауысу]
- Тоқта, Қара және Тыңда! [Тыныш тұру және қозғалмай, жан-жағына қарау, жолдан өтуге дайындалу]
- Жолдан өт! [Жан-жағына қарауды ұмытпай, жолдан өткендей әрекет жасау, жүру].

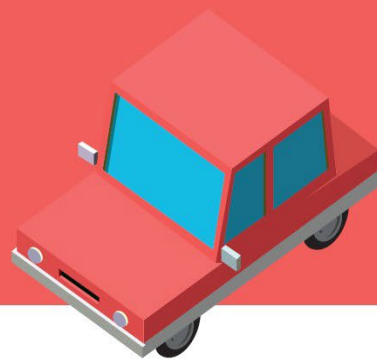
Ойын басталмас бұрын балаларға, олар сіздің нұсқаулықтарыңыз бойынша орындайтын дұрыс әрекеттерді көрсетіңіз және оларға әр әрекетті жасап көруге мүмкіндік беріңіз. Кейін нұсқаулықты еркін тәртіпте айтыңыз. Ойын идеясы әрекетті орындауда соңғы болмауда негізделеді (бірақ осы жағдайда ешкім ойыннан шықпайды).

Баяу қарқында бастап, әрекеттерді балалар үшін үйреншікті болғанда жылдамдатыңыз. Ойынды аяқтаңыз, балаларға демалуға мүмкіндік беріп, оларға сұрақтар қойыңыз: олар неге тар соқпақ жолдарда бір сызық бойымен жүру керек және көліктер жүретін бөлік жанында болғанда, қолдан ұстау неліктен маңызды?

³Осы сабақ бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланған материалдардан құрастырылған және оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз.
<http://think.direct.gov.uk>

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Тоқта, Қара және Тыңда! Жаттығу

Төменде жолдан өтудің бес кезеңі келтірілген. Оларды дұрыс тәртіпте орналастырыңыз.

Тыңда: Мұқият тыңда, себебі кейде сен көлік құралын көрмес бұрын оның қозғалысын ести аласың.

1^{ші}

Тоқта: Жолдың немесе жаяу жолдың жиегінде тоқта.

2^{ші}

Қауіпсіздікке көз жеткізіп, жолдан өт. Көліктер жүретін бөліктен өткен кезде мұқият қарауды және тыңдауды жалғастыр.

3^{ші}

Жолдан өту үшін барынша қауіпсіз жерді тап.

4^{ші}

Қара: Асықпай, көліктер жүретін бөлікте барлық айналаңа мұқият қара.

5^{ші}

European Bank
for Reconstruction and Development

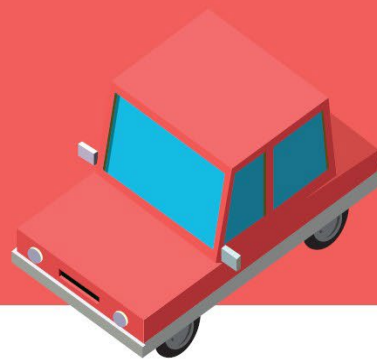
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

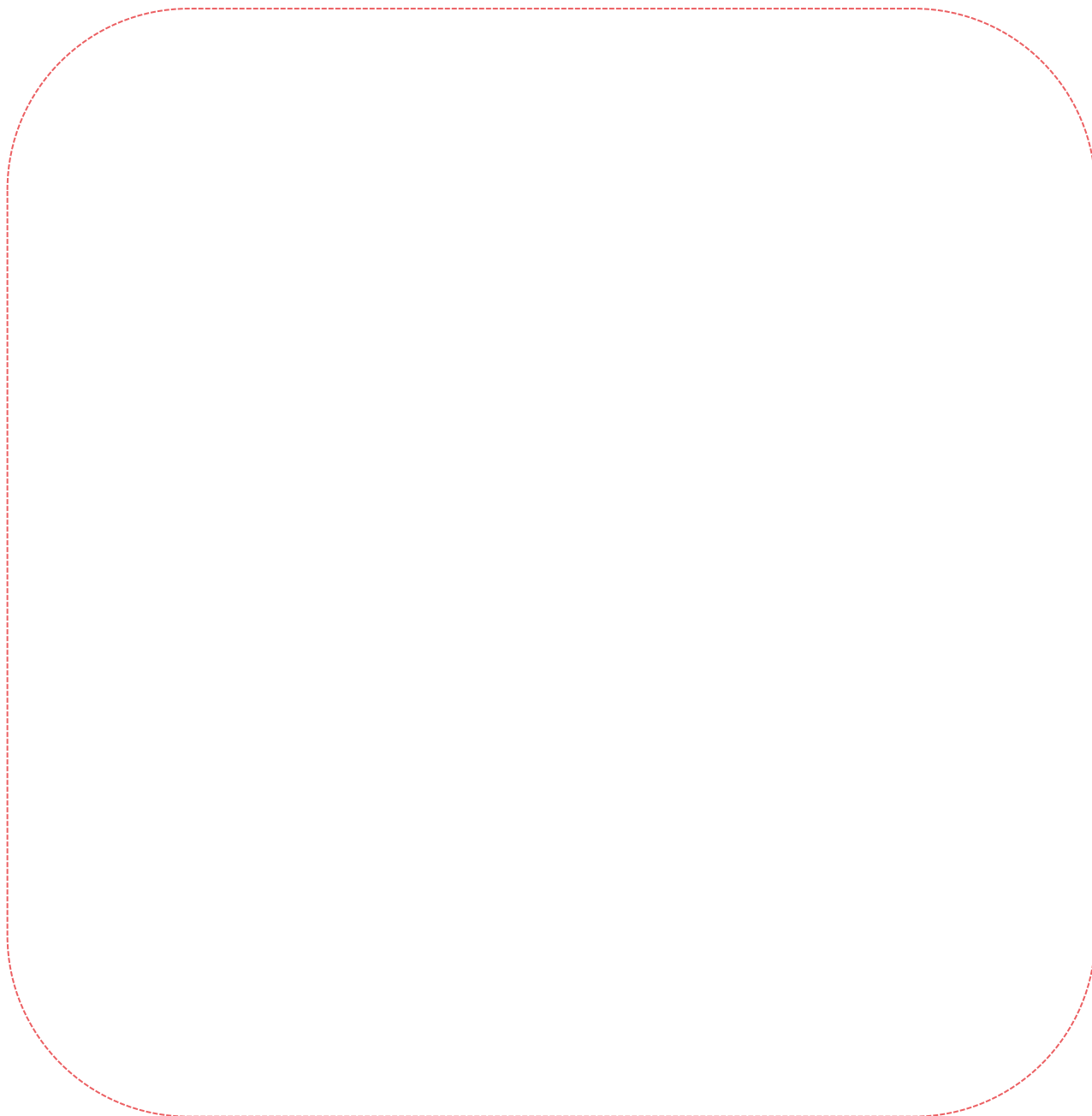
ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Плакатты ойлап шығар

Басқа балаларға «Тоқта, Қара және Тыңда» ұраны туралы еске түсіретін плакат жаса.

European Bank
for Reconstruction and Development

east

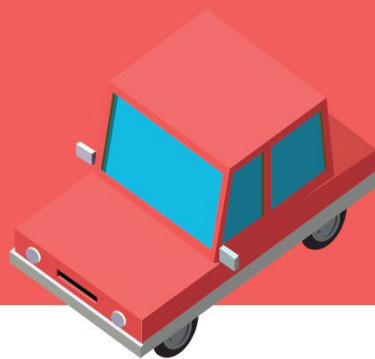
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

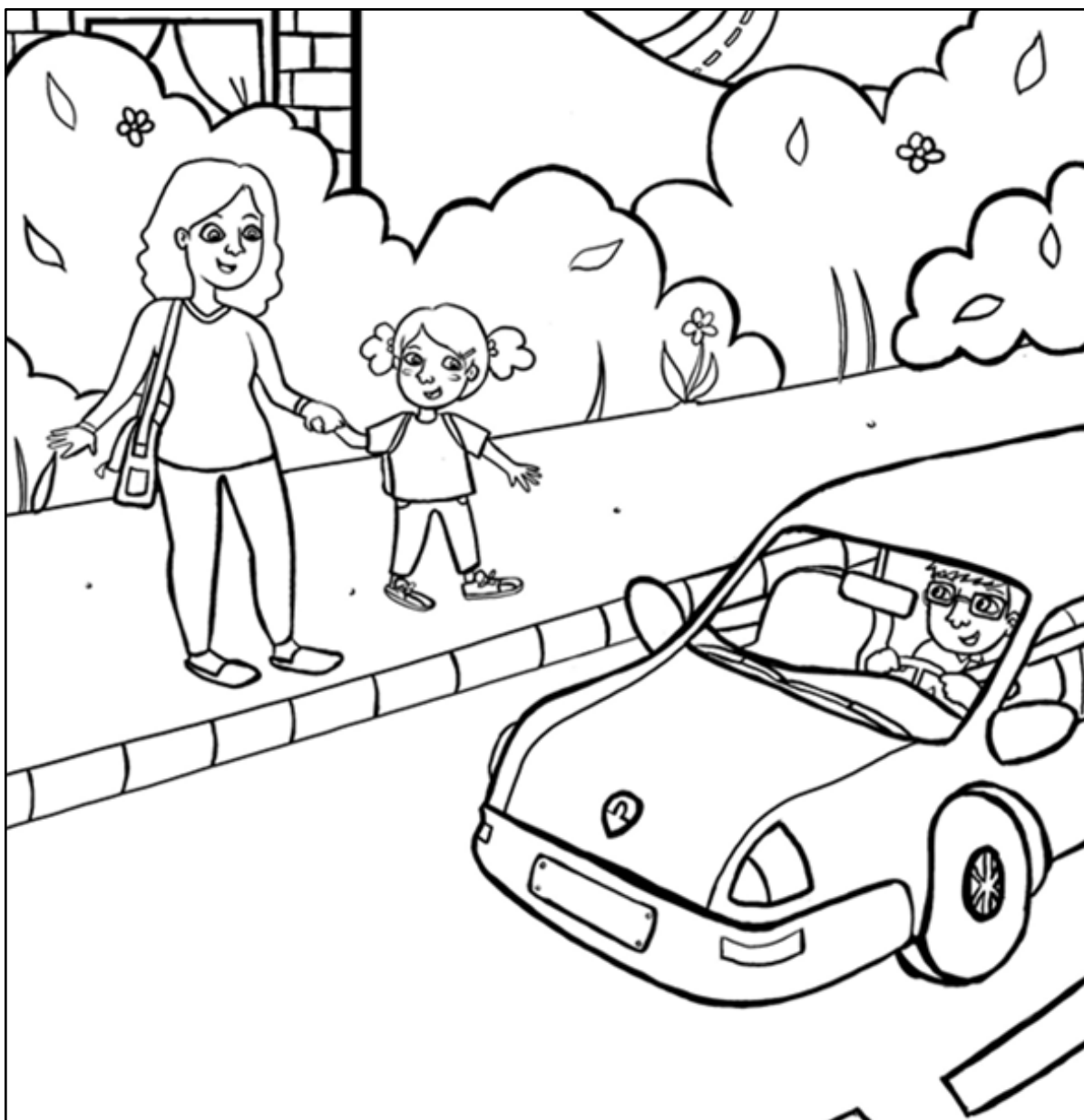
ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

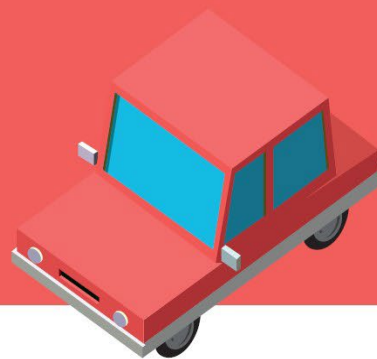
6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Жолдан өткен кезде әрқашан қолдан ұста!

Төмендегі суретті бояңдар. Жолдың жанында болғанда әрқашан ересек адамның қолынан ұстау керек екендігін есте сақта.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Серуенге барайық: Барлығын тәжірибеде жинақтаймыз

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: Шамамен 1 сағат.

Негізгі ұрандар: Жолдар жанындағы қауіпсіз жүріс-тұрыс және «Тоқта, Қара және Тыңда».

Мақсаты: Балалармен жолдан өту бойынша тәжірибелік сабақтар үшін жергілікті ауданға, мақсатты түрде серуенге шығып, балаларға жолдағы қауіпсіз жүріс-тұрыс машықтары бойынша алған білімдерді тәжірибеде жүзеге асыруға және бекітуге мүмкіндік беру. Сізге серуенге шықпас бұрын барлық балалардың «Тоқта, Қара және Тыңда!» ұранын білетіндігіне көз жеткізу керек.

Балаларға көліктер жүретін бөліктен сауатты өтудің жеке тәжірибесін иемденуге, сонымен қатар жолдағы қауіптерді анықтауға үйренуге мүмкіндік беру мақсатында, осы сабақты өткізу үшін балаларды қысқа серуен үшін шағын топтарға бөліңіз.

Мақсатты серуенді жоспарлау

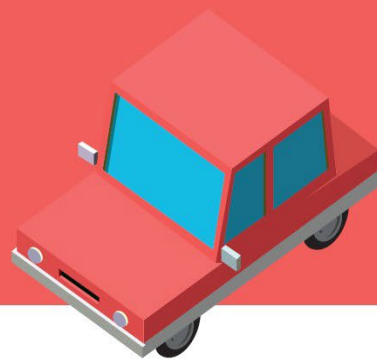
Балалардан олардың қайда барғысы келетіндігін ұсынуды және оның маршрутын таңдауды сұраңыз. Ұсынылған маршруттың екі немесе үш жерде көліктер жүретін бөліктен өту мүмкіндігін қамтитындығына көз жеткізіңіз.

Серуенге шықпас бұрын, балалармен сөйлесіп, олардан, олардың ойынша, серуен барысында не көретіндігін және олардың қандай ықтимал қауіптермен ұшырасуы мүмкін екендігін сұраңыз. Балалардан келесі сұрақтар бойынша ойлануды сұраңыз:

- Қандай қауіп көздері зиян келтіруі мүмкін?
- Олар қауіпсіздікте болу үшін қандай әрекеттер жасай алады?
- Олар далада серуендеген кезде балаларға қауіпсіздікте болуға кім көмектесе алады?

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Серуенге барайық: Барлығын тәжірибеде жинақтаймыз (жалғасы)

Балаларға қарсаңдағы серуен үшін бірнеше ереже ойлап шығаруға тапсырма беріңіз. Осындай ережелер мысалдары болуы мүмкін:

- Серуен кезінде ересектер жанында бол және жолдасыңның қолынан ұста.
- Жол жиегінен қашық жүр.
- Жолдан өту қауіпсіз болмағанша жаяужол жиегіне жақындама.
- Өрқашан «Тоқта, Қара және Тыңда» ұранын ұстан.

Серуен

Балалармен маршрутты және оларға қауіпсіздікте болуға көмектесетін ережелерді қайталаңыз. Балаларды жұп-жұпқа бөліп, серуенге шығыңыз.

Серуендегенде сізде балалар тобының алдында бір ересек адамның және артында бір ересек адамның болатындығына көз жеткізіңіз.

Балалардан айналаға қарап, не көріп жатқандығын айтуды сұраңыз:

Көлік құралдарының қозғалысы? Тұраққа қойылған автокөліктер? Қиылыстар? Жаяу жүргіншілер өтпесі? Ағаштар? Жол таңбалары? Жол қандай – түзу ме немесе бұрылыстары бар ма? Көліктер ағыны қалай қозғалады – баяу ма немесе жылдам ба?

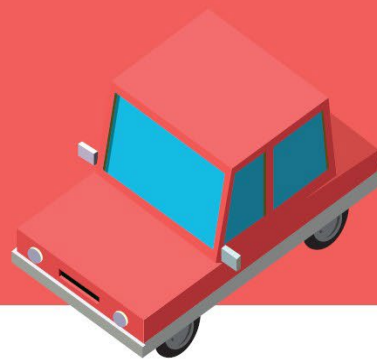
Сіз жолдан өткен кезде, балалар жолдан өту үшін қауіпсіз жерді ұсынсын. Олардан олар орналасатын жерді және оларды жолда тосып жатқан ықтимал қауіптерді сөзбен сипаттауды сұраңыз. Балалардың жолдан өтпес бұрын жол ағынындағы қауіпсіз аралықты күткендігіне көз жеткізіңіз.

Жолдан өткен кезде, олардың бес кезеңді орындағандығына көз жеткізіңіз:

- Жолдан өту үшін барынша қауіпсіз жерді тап.
- Тоқта: Жолдың немесе жаяужолдың жиегінде тоқта.
- Қара: Асықпай, көліктер жүретін бөлікте барлық айналаңа мұқият қара.

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Серуенге барайық: Барлығын тәжірибеде жинақтаймыз (жалғасы)

- Тыңда: Мұқият тыңда, себебі кейде сен көлік құралығын көрмес бұрын оның қозғалысын ести аласың.
- Қауіпсіздікке көз жеткізіп, жолдан өт. Көліктер жүретін бөліктен өткен кезде мұқият қарауды және тыңдауды жалғастыр.

Серуеннен кейін

Балалармен олардың серуеннен алған әсерлерін талқылаңыз және келесі сұрақтарды қарастырыңыз:

- Олар не көрді және естіді?
- Оларға қауіпсіздікте болуға не көмектесті?
- Олар қандай қауіптерге ұшырады?
- Олар жолдың көліктер жүретін бөлігін кесіп өткенде оларға қауіпсіздікте қалуға мүмкіндік беретін ережелерді еске түсіре ала ма?

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Өңгіме уақыты–

Алисаның оқиғасы⁴

Егер мен құс болсам, мен қалаған жеріме ұшып бара алатын едім... мен көзімді жапқан кездегі сезімді ұнатамын. Жоғарыда биікте көгілдір, көгілдір аспанда. Алыста-алыста күннің ыстық және әсем сәулелерінде. Көлдің үстіндегі ауада қалықтап.

Бұл ең нашар кез. Егер мұқият тыңдасам, мен достарымның дауыстарын ести аламын. Олар мектепке бара жатыр. Бақытты. Мен далада серуендегім келеді. Серуендегім келеді. Басқа балалардың ойнағанын көргім келеді. Мен олардың дауыстарын ести аламын, олар мектептен қайтып келе жатыр, олар жүгіріп, ойнап жүр. Күліп жүр.

Мұнайған кезімде мен сыбызғыда ойнап, жаттығамын. Музыка менің бақытты қылады.

Қазіргі уақытта мен оны жоғары ерніме жақындата алмаймын немесе ауа жинау үшін терең тыныстай алмаймын. Қатты ауырсынамын.... Бұл әділетсіздік. Мен мұны жек көремін.

Мен орын алған жағдайды ойдан шығара алмаймын. Біз барлығымыз көлге бара жатқанбыз. Сапарымыз керемет болуы тиіс еді. Мен алдыңғы отырғышта, Анамның жанында отырған едім.

Күн жарқырап тұрды. Көлікте ыстық болды. Өте ыстық болды. Ауыр, терден дымқыл қауіпсіздік белдігі. Сен мұны көріп тұрсың ба? Бұл көл! Сонымен...? Мен суда шомыламын. Салқын, салқын суда. Менің шаштарымнан сипап өткен желді сезінемін. Шамалы қалды. Алақааай! Тұрақ! Сыртқа шығайық! “Әлі ерте!” деді Анам.

Қауіпсіздік белдігін шештім – өте ыстық – анық көргім келеді....Алақааай; Мен көре аламын.

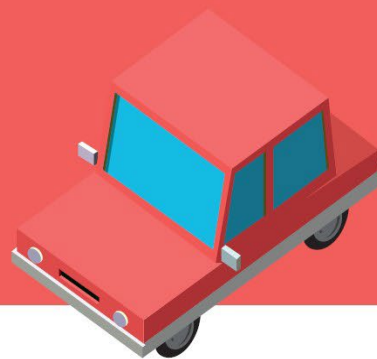
Қорқынышты. Мен өзімнің отырғышымнан ұшып кеттім. Алдыңғы әйнекке соғылдым, басымды соғып алдым.

Барлық түсінгенім: менің қолым ауырып тұр және тыныс алған кезде кеудем төзбестей ауырады. Мен бұлшықеттерімді созып алған шығармын. Анамның... артта отырғандардың да жағдайы жақсы, тек шошып қалған. Олар қауіпсіздік белдіктерін тағып отырған, белдік оларды құтқарып қалған. Машиналар баяу қозғалғанымен, мен қатты шошып қалдым.

⁴Осы сабақ бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланған материалдардан құрастырылған және оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз.
<http://think.direct.gov.uk>

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Өңгіме уақыты—

Алисаның оқиғасы (Жалғасы)

Мен Әкемнен сұраған кезде, ол «Ия, көлікті жөндеу үшін көп ақша қажет болады. Жоқ, миллиондар емес..., бірақ көп ақша» деді.

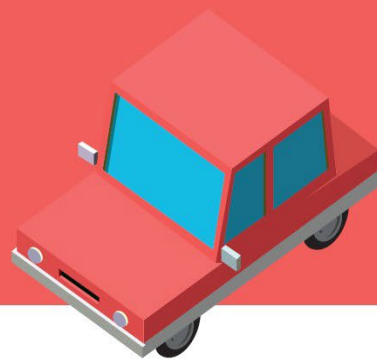
Басқа машинаны жүргізген әйел адам да тұрақта бос орын іздеп жүрді, бірақ ол басқа теріс бағытқа қозғала бастады... Енді маған менің достарыммен көрісуге тыйым салынды, себебі біз құмарланып, тентектік жасай бастаймыз. Олар маған бірнеше рет келді, әркез мені қатты күлдіретін, осыған байланысты менің кеудем қатты ауырсынады.

Менің жолым болды. Жағдайым осыдан бетер нашар болуы мүмкін еді. Бірақ менің кеудем ауырады, және мен қолымда сыбызғымды ұстай алмаймын, себебі қолым ауырады... Мен қалағанымнан ешнәрсе жасай алмаймын. Мен қайтадан көлді көре алмаймын. Кем дегенде жуырда көре алмаймын.

Егер мен құс болсам, мен жан-жаққа ұшып, ешқашан жалғыз болмайтын едім. Менің қателігім: мен қауіпсіздік белдігін шештім. Қандай ақымақ едім, ақымақ едім. Бұл әділетсіздік.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Алисаның оқиғасы –Кейінгі жаттығулар

1. Сендер осы оқиғадан қандай тәлім алдыңдар?

2. Осы оқиға сендерге қалай әсер етті және сендер қандай сезімдесіндер?

Радиосұхбат

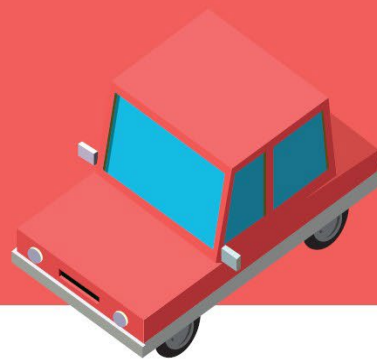
Жергілікті радиостанция орын алған жағдай туралы сұхбат алу үшін Алисаға келді. Сендердің ойларыңызша, Алиса төмендегі сұрақтарға қалай жауап бере алады? Төменде жазыңдар.

Тілші: Сәлем, Алиса, сен өзің туралы айтып бере аласың ба?

Тілші: Ал, енді, сен жуырда жол-көлік оқиғасында зардап шектің. Сен орын алған жағдай туралы айтып бере аласың ба?

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

6-11

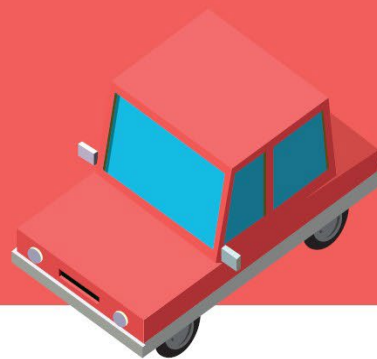
САБАҚ: Аლისаның оқиғасы – Кейінгі жаттығулар (жалғасы)

Тілші: Демек, көріп отырғанымдай, саған жол-көлік оқиғасында алған жарақаттарға байланысты біршама уақыт төсекке таңылып жату керек. Осы жағдай саған тағы қалай әсер етті?

Тілші: Сен басқа балаларға автокөлікте қауіпсіздікте болу туралы қандай кеңес бере аласың?

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ: Қауіпсіздік белдіктері Бақылау

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Осы жазбалар топ жетекшісіне арналған және балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 1 сағат.

Негізгі ұрандар: Жолдардың жанындағы қауіпсіз жүріс-тұрыс және Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр.

Мақсаты: Балаларды әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүрудің қаншалықты маңызды екендігін және жоғары деңгейде қауіпсіздікте болу үшін өзінің жүріс-тұрысын бейімдеу жолдарын түсінуге үйрету.

Осы сабақты өткізу үшін, балалар қауіпсіздік белдіктерінің қолданылуын бақылай алуы үшін балаларды шағын топтарға бөліп, жергілікті жол айырығына қысқа серуенді ұйымдастырыңыз.

Балалар біршама уақыт тұра алатын және машиналардың тұрақты ағыны өтетін қауіпсіз жері бар жолды немесе қиылысты таңдаңыз.

Балалардан олар нені бақылағысы келетіндігі туралы ойлауды сұрап, сапарға шықпас бұрын тіркеу парағын жасаңыз. Олармен қозғалыстағы автокөліктерді бақылаған кезде көре алатын жәйттарды талқылап, оларға назар аударатын нәрселерді ұсыныңыз:

- Автокөлік жүргізушілері қауіпсіздік белдіктерін тақпаған.
- Алдыда отырған жолаушылар қауіпсіздік белдіктерін тақпаған.
- Автокөліктің артқы отырғыштарындағы жолаушылар белдіктерін тақпаған.

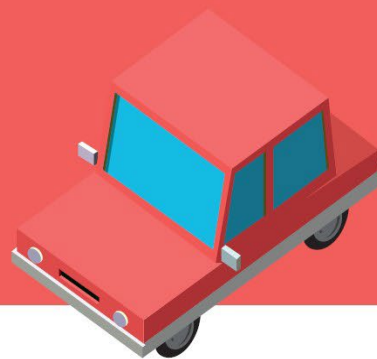
Тапсырмаға шықпас бұрын балалардың жолдағы қауіпсіз жүріс-тұрыс ережелерін және әрқашан ересек адамдардың жанында болу қажеттілігін түсінетіндігіне көз жеткізу керек.

Бақылаулар жүргізгеннен кейін

Балалар өз бақылауларын аяқтағаннан кейін, автокөлік салонындағы жүргізушілердің және жолаушылардың жүріс-тұрысы бойынша жинаған деректерді жинақтап, олардың нәтижелерін талдаңыз.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

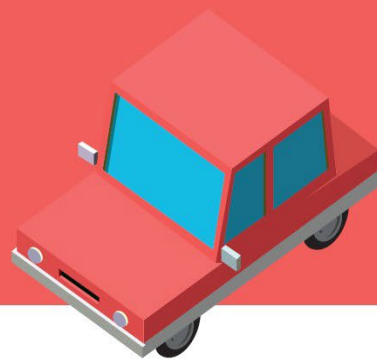
САБАҚ: Қауіпсіздік белдіктері Бақылау (жалғасы)

Олар талқылай алатын сұрақтар:

- Қауіпсіздік белдіктерін таппаған жүргізушілер болды ма? Қанша жүргізушілер және барлық көрген жүргізушілердің шаққан пайызы қандай?
- Алдыда отырған жолаушылар қауіпсіздік белдіктерін тақты ма? Алдыда отырған жолаушылардың қандай пайызы немесе нешеуі белдіктерін тақты?
- Артқы отырғышта отырған жолаушылар қауіпсіздік белдіктерін тақты ма? Артқы отырғышта отырған жолаушылардың қандай пайызы немесе нешеуі белдіктерін тақты?
- Балалар бақылау жүргізгенде қандай да бір беталыстар байқады ма? Жас және қарт жүргізушілердің жүріс-тұрысы ерекшеленді ме? Ерлердің және әйелдердің? Ересектердің және балалардың?
- Балалар неліктен қозғалыстағы автокөлікте қауіпсіздік белдігін тағу қажет екендігін түсіндіре ала ма?
- Олар сапарда болғанда әрқашан қауіпсіздік белдігін таға ма? Олардың пікірі өзгерді ме?
- Олар қандай жолмен өзінің достарын және отбасысын қозғалыстағы автокөлікте қауіпсіздік белдігін тағуға жігерлендіре алады?

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ – Әңгіме уақыты: Ашық түс бұл дұрыс!⁵

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Осы жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 30 минут.

Негізгі Ұран: Ашық түсті бол – осылайша жүргізушілер сені көре алады.

Мақсаты: Балаларға әңгімені оқып, Кейінгі тапсырмаларда көтерілген мәселелерді талқылау.

Оқиға Айнұрдың досының үйіндегі сауық кешіне дейін бір күн бұрын орын алған.

Айнұр абыржулы болды. 'Өке, маған қара түсті жаңа кеш көйлегін киюге бола ма? Және сауық кешіне жаяу барсақ бола ма?'

'Енді, сен төрт жасқа толғанда, менің ойымша, БОЛАДЫ» - деп, жауап берді оның Әкесі. 'Бұл алыс емес, жол бойынша төмен түссек жеткілікті'

'Алақай!' Айнұр билеп, қуанды. Ол өзінің қара көйлегін жақсы көретін.

Келесі кеште қонаққа баратын кез келді. Ол өзінің қара көйлегін және қара туфлиін киді.

'Сенің киімің өте әдемі көрінеді' деді Айнұрдың Әкесі. 'Бірақ саған өзіңнің жарық шағылыстыратын қол байлауышыңды тағу керек.'

Ол оған екі ақ байлауышты ұсынды. 'Бірақ олар менің сәндік киімімді бұзады' деді Айнұр, бетін тыржытып. 'Мен әдемі көрінбеймін.'

'Бірақ бұл сенің қауіпсіздігіңді қамтамасыз етеді,' деді Әкесі. 'Бұл жүргізушілерге кешкі-түнгі мезгілде сені көруге көмектеседі.'

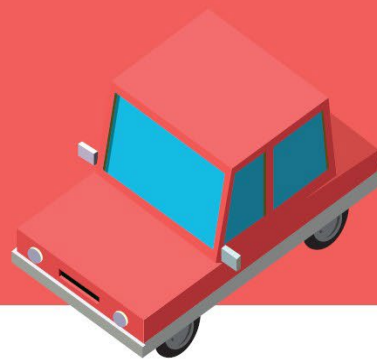
Айнұрдың Әкесі өзінің байлауышын киді, Айнұр да солай жасады, бірақ осы байлауышты жасырып қойғысы келді. Далада өте қараңғы және салқын болды. Айнұр абыржулы болды, бірақ ол әкесінің қолынан қатты ұстап жүрді.

Айнұр алдыда күлген балалар дауыстарын естіді. Қараңғыда кескіндерді ажырату қиын болды, бірақ естілген дауыстар оның достарының, Арсеннің және Азаматтың дауыстарына ұқсас болды.

⁵Осы сабақ бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланған материалдардан құрастырылған және оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз.
<http://think.direct.gov.uk>

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ – Әңгіме уақыты: Ашық түс бұл дұрыс! (жалғасы)

Кейін ол оларды көрді. Олар сәнді шалбар және қара түсті пальто киген. Айнұр оларды шақырды, олар тоқтап, оны жаяужолда күтті.

Кенеттен, Айнұрдың әкесі 'Абай бол!' деп айқайлады.

Аула қақпасынан жолға қарай кері жүрпіспен автокөлік шығып жатты, және ол Арсенге және Азаматқа қарай бағыт алған. Олардың анасы осы қозғалысты уақытылы байқап, ұлдарды шетке тартып алды.

Автокөлік жүргізушісі тоқтады. 'Сіз бізді соғып кете жаздадыңыз,' деді ұлдардың Анасы. Оның дауысы ашулы естілді.

'Өкінішті, бірақ мен сізді көрген жоқпын,' деді жүргізуші. 'Сендер барлығын қара киім кигенсіңдер.'

Айнұр өзінің әкесіне қарады және олар тым-тырыста сауық кешіне жолын жалғастырды.

Келесі күні ол балабақшаға баратын еді. Айнұр ең ашық түсті киімін киіп, сыртынан ашық сары жолағы бар өзінің пальтосын киді.

'Сен өте жарқын көрінесің,' деді Айнұрдың Әкесі.

'Мен жүргізушілер мені көретіндігіне сенімді болғым келеді' деп жауап берді Айнұр.

'Жарайсың, қызым' деді әке. 'Күні-түні ашық түс - бұл дұрыс!'

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

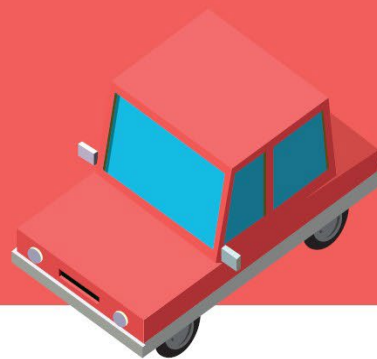

FIA FOUNDATION

Ассоциация Безопасности Дорожного Движения
«Общая Дорога»

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

6-11

САБАҚ – Әңгіме уақыты: Ашық түс - бұл дұрыс! (жалғасы)

Кейінгі жаттығулар

Сіз балаларға осы оқиғаны оқып бергеннен кейін, келесі сұрақтарды талқылаңыз:

- Айнұр неге қара түсті киім киді?
- Ол қайда бара жатты?
- Арсен мен Азамат қандай жағдайға ұшырады?
- Неге автокөлік оларды соғып кете жаздады?
- Айнұр келесі күні неге ашық түсті киім киді?

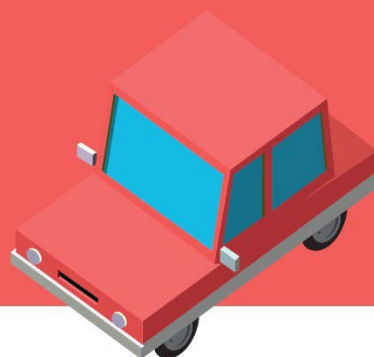
Балалармен олар сабақта киіп отырған киім туралы әңгімелесіңіз.

Кім ашық түсті киім киген? Кім қара түсті киім киген?

Балалармен олар көліктер жүретін бөлік жанында болғанда қандай ашық түсті киімдердің көлік жүргізушілеріне оларды көруге көмектесе алатындығын, қандай ашық түсті киімдердің балаларға қауіпсіздікте болуға көмектесе алатындығын талқылаңыз. Қандай киім киген баланы жүргізушіге көру жеңіл болады?

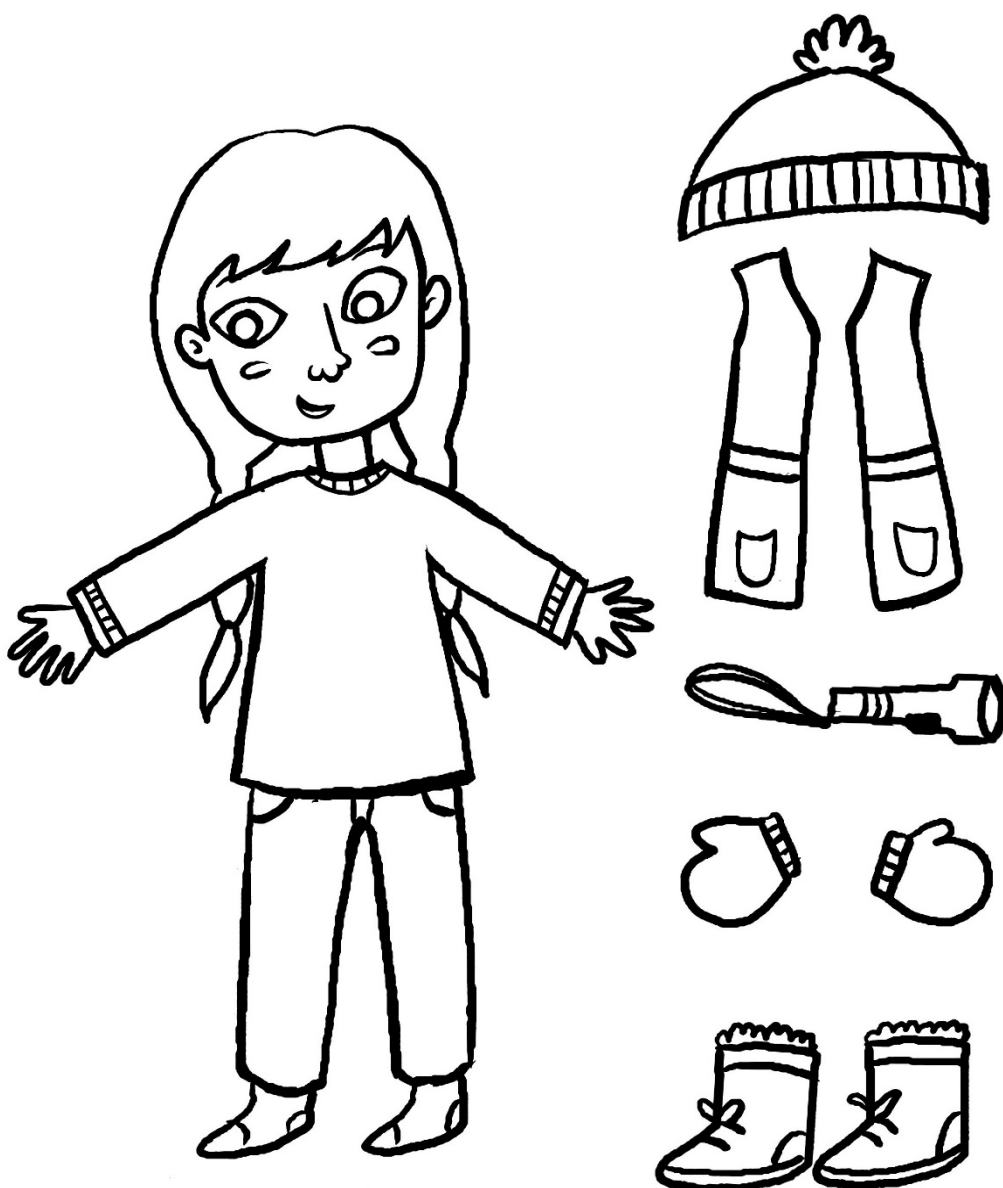
ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Мені ашық түстерге боя!

Балалардың киімдерін көлік құралдарының жүргізушілері үшін жеңіл көзге көрінетіндей ашық түстерге бояңдар. Кейін қыз бала далада жүрген кезде қауіпсіздікте болуы үшін киімдерді контур бойынша кесіп алып, оған жабыстырыңдар.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

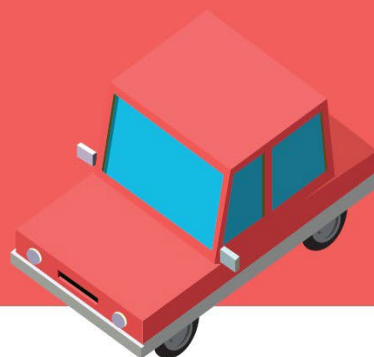

FIA FOUNDATION

Ассоциация экспертов «ОБЩАЯ ДОРОГА»

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Автокөліктегі Қауіпсіз жүріс-тұрыс туралы оқиға⁶

Төменде автокөлікте болған кездегі дұрыс жүріс-тұрыстың алты негізгі ережесі келтірілген.

- Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр
- Ешқашан автокөлік терезесінен шықпа немесе қолыңды бұлғама
- Жүргізушіге шолу айнасын бүркеме
- Сен автокөлікке отырған немесе одан шыққан кезде, көліктер қозғалысынан қашық орналасқан автокөліктің бүйірлік есігін қолданыңыз
- Қозғалыс кезінде автокөліктің бүйірлік есігінің тұтқасын түртпе
- Жүргізушіге кедергі жасама

Осы ережелердің бірін таңдап, осы ережеде негізделген жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша қысқа оқиға ойлап шығарыңыз. Қиялдаңыз, осы оқиғада бала зақымдана жаздаған автокөлік сапары болсын.

Өз оқиғанды айтып беру үшін, бірнеше сурет салып, оларға тақырып ойлап табыңдар. Сендердің оқиғаларың қозғалыстағы автокөлікте болған уақытта қауіпсіз жүріс-тұрыс ережелерін сақтау қажеттілігі туралы нақты хабарламамен аяқталу керек.

⁶Осы сабақ бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланған материалдардан құрастырылған және оларды пайдалануға рұқсат бергендері үшін оларға алғыс білдіреміз.
<http://think.direct.gov.uk>

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

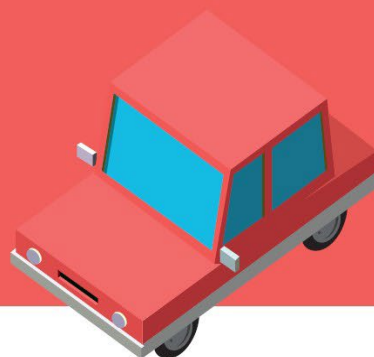

FIA FOUNDATION

Ассоциация экспертов
«Общая дорога»

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Автокөліктегі Қауіпсіз жүріс-тұрыс⁷

Автокөлікте сапар шеккен кезде, қауіпсіздікте болу үшін және жол-көлік оқиғаларын алдын алу үшін өзінді дұрыс ұстау өте маңызды.

- Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр
- Ешқашан автокөлік терезесінен шықпа немесе қолыңды бұлғама
- Жүргізушіге шолу айнасын бүркеме
- Автокөлікке отырған немесе одан шыққан кезде, көліктер қозғалысынан қашық орналасқан автокөліктің бүйірлік есігін қолдан
- Қозғалыс кезінде автокөліктің бүйірлік есігінің тұтқасын түртпе
- Жүргізушіге кедергі жасама

Төмендегі суреттерге қара, ойланып, балалардың жүріс-тұрысы туралы шешім шығарыңыз, жүріс-тұрыс қауіпті ме немесе қауіпсіз бе?

	<p>Осы жүріс-тұрыс қауіпті ме немесе қауіпсіз бе? Неге?</p> <p>Егер жүріс-тұрыс қауіпті болса, оны қалай түзетуге болады?</p>
	<p>Осы жүріс-тұрыс қауіпті ме немесе қауіпсіз бе? Неге?</p> <p>Егер жүріс-тұрыс қауіпті болса, оны қалай түзетуге болады?</p>

⁷ Осы сабақ бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланған материалдардан құрастырылған және оларды пайдалануға рұқсат берген үшін ол арға алғыс білдіреміз.
<http://think.direct.gov.uk>

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

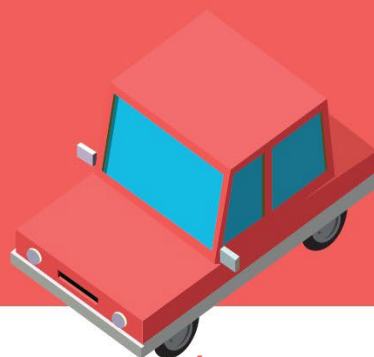

FIA FOUNDATION

Ассоциация безопасного дорожного движения
«ОБЩАЯ ДОРОГА»

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

Автокөліктегі Қауіпсіз жүріс-тұрыс (жалғасы)

	<p>Осы жүріс-тұрыс қауіпті ме немесе қауіпсіз бе? Неге?</p> <p>Егер жүріс-тұрыс қауіпті болса, оны қалай түзетуге болады?</p>
	<p>Осы жүріс-тұрыс қауіпті ме немесе қауіпсіз бе? Неге?</p> <p>Егер жүріс-тұрыс қауіпті болса, оны қалай түзетуге болады?</p>
	<p>Осы жүріс-тұрыс қауіпті ме немесе қауіпсіз бе? Неге?</p> <p>Егер жүріс-тұрыс қауіпті болса, оны қалай түзетуге болады?</p>
	<p>Осы жүріс-тұрыс қауіпті ме немесе қауіпсіз бе? Неге?</p> <p>Егер жүріс-тұрыс қауіпті болса, оны қалай түзетуге болады?</p>

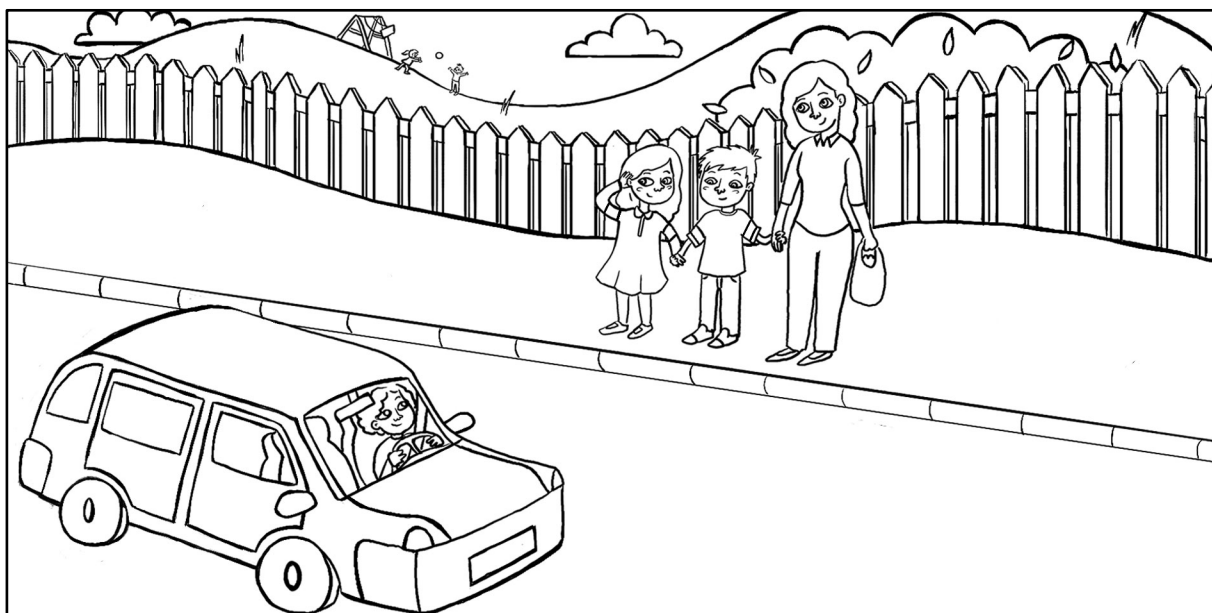
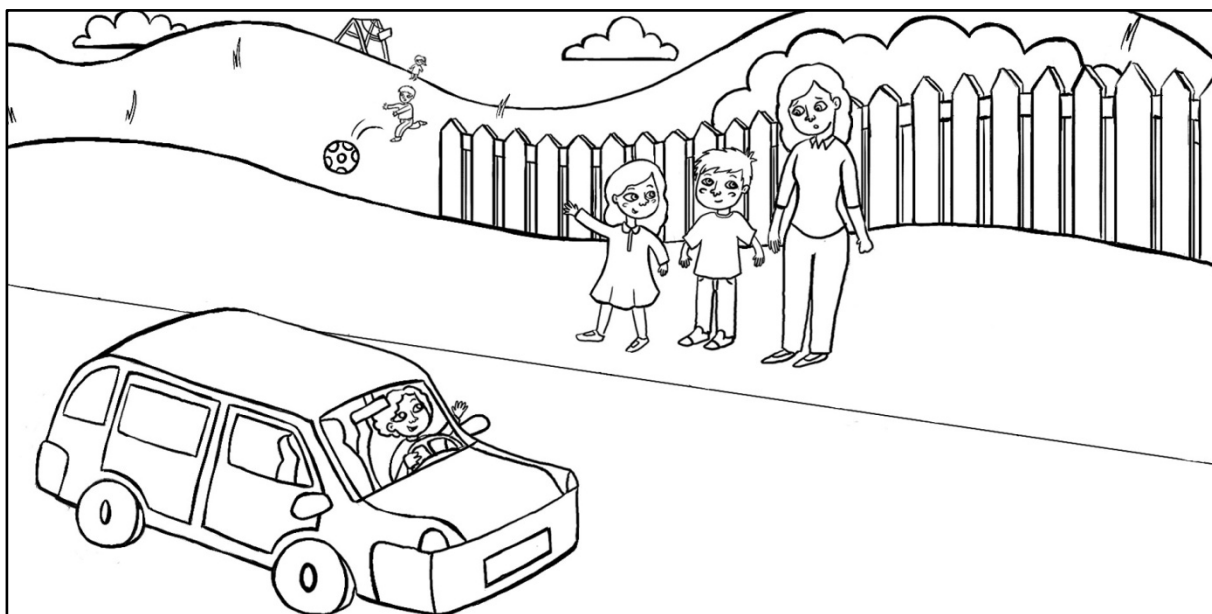
ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

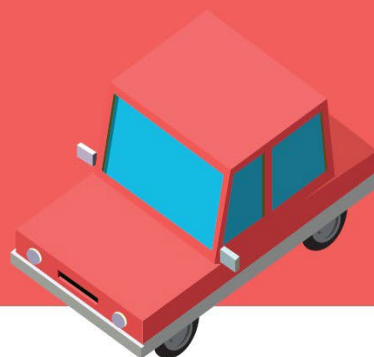

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Айырмашылықтарды тап

Осы екі суреттің арасындағы алты айырмашылықты таба аласың ба?

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

6-11

Құрметті ата-ана!

Жол-көлік оқиғаларында зардап шеккендер санын қысқарту бойынша жоба аясында Сіздің балаңыз жол қозғалысының қауіпсіздігі пәнін меңгерді.

Балалар ойындарды, шығармашылық сабақтарды, әңгімеші атынан әңгімелеуді, және тәжірибелік сабақтарды қамтитын әртүрлі шараларға қатысты.

Осы сабақтар міндеті - баланы жолдарда өзін қауіпсіз ұстауға үйрету болып табылды және сабақта келесі ұрандарға негізгі екпін жасалды:

Жолдан өтпес бұрынТоқта, Қара жәнеТыңда.

Ашық түсті бол – осылайша жүргізушілер сені көре алады.

Әрқашан автокөлікте өзіңді қауіпсіз ұста.

Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр.

Өтінеміз, балаңызбен әңгімелесіп, одан бүгін немен айналысқандығын сұраңыз. Балалар Сізбен үйренген білімдерімен қуана бөлісетіндігіне сенімдіміз.

Балалар материалды тәжірибе жүзінде барынша жақсы меңгереді, және сіз сіздің балаңызбен далаға шыққан кезде, әр кез жол қозғалысының мәселелері туралы мүмкіндігінше әңгімелесіп, сіз олардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуде өмірлік маңызды рөл ойнауыңыз мүмкін. Кез келген қолайлы жағдайда жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша осы ұрандарға назар аударыңыз. Ата-ана ретінде, сіз сіздің балаңыз үшін бойтүзейтін тұлға болып табыласыз.

Сонымен қатар, жолдағы және автокөліктегі сіздің жеке дұрыс, сауатты және қауіпсіз мінез құлықтың жақсы мысалын көрсетіп, сіз өз балаңызға ол өмірбойы қолданатын, жолдағы қауіпсіз мінезқұлықтың жақсы машықтарын иемденуге көмектесесіз. Өтінеміз, біз бүгін меңгерген ұрандарды қайталап, өз қауіпсіздігіңізді және Сіздің балаңыздың қауіпсіздігін қамтамасыз етіңіз.

Сіздің қолдауыңыз үшін көп рахмет және қауіпсіздікте болыңыз!

[Аты-жөнін/ Ұйым атауын енгізіңіз]

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

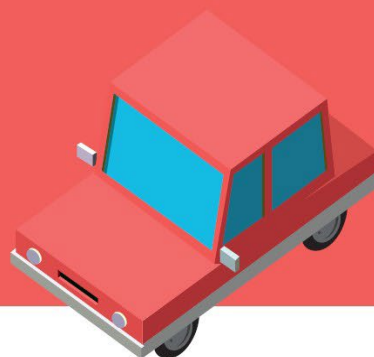

FIA FOUNDATION

Ассоциация пользователей дорожного движения
«ОБЩАЯ ДОРОГА»

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

6-11

Алғыс

The Eastern Alliance of Safe and Sustainable Transport осы материалдарды әзірлеуде қолдау көрсеткені үшін келесі ұйымдарға алғыс білдіреді.

Brake, The Road Safety Charity
www.brake.org.uk and www.roadsafetyweek.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Еуропа қайта құру және даму банкы
www.ebrd.com

FOUNDATION

FIA Foundation
www.fiafoundation.org

Ұлыбритания Көлік министрлігі және Think! Campaign
think.direct.gov.uk

Youth for Road Safety
www.youthforroadsafety.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FOUNDATION

АССОЦИАЦИЯ БЕЗОПАСНОГО ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ
«ОБЩАЯ ДОРОГА»